

κεφάλαιο

Γ'

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

3.1 Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ο άνθρωπος διαχρονικά χαρακτηρίζεται από τις προσπάθειες απόκτησης της ελευθερίας του, έννοιας ταυτόσημης του ανθρώπινου δικαιώματος. Η ελευθερία, καθώς και άλλα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, υπήρξαν το επίκεντρο των αγώνων του ανθρώπινου γένους μέχρι τις μέρες μας, γεγονός που καθιστά επίκαιρο το θέμα.

Η προσπάθεια θεμελίωσης και εδραίωσης των ανθρώπινων δικαιωμάτων για το σύνολο των ανθρώπων χωρίς εξαιρέσεις, ανέδειξε την επιτακτική αναγκαιότητα συντονισμού και συνεργασίας ανθρώπων και φορέων σε εθνικό επίπεδο και μεταξύ των πληθυσμών και κρατών σε διεθνές επίπεδο.

Οι σύγχρονοι καταστατικοί χάρτες των προηγμένων κρατών και η εθνική νομοθεσία τους, μετά τους κοινωνικούς αγώνες των πολιτών τους, κατοχυρώνουν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα για τους πολίτες τους. Το Σύνταγμα της Ελλάδος κατοχυρώνει όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της και επιτάσσει την νομοθετική ρύθμιση της εφαρμογής τους. Επίσης η Ελλάδα είναι μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει επικυρώσει τις σημαντικότερες Διεθνείς Συμβάσεις που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

α. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)

Οι δύο τελευταίοι παγκόσμιοι πόλεμοι και το πλήθος των συνεχιζόμενων περιφερειακών τοπικών ενόπλων συγκρούσεων κατέστησαν αναγκαία την διεθνή συνεργασία για την αποκατάσταση της ειρήνης και την διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων για όλες τις χώρες και τους πολίτες τους, ανεξάρτητα της σχέσης στρατιωτικής και οικονομι-

κής ισχύος. Έτσι, μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο προωθήθηκαν οι διαδικασίες για την δημιουργία ενός Παγκόσμιου Οργανισμού που θα φροντίζει για την ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τον Απρίλιο του 1945, πενήντα χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, συναντήθηκαν στον Άγιο Φραγκίσκο (San Francisco) προκειμένου να καθορίσουν τις λεπτομέρειες της σύμβασης η οποία θα δημιουργούσε τα **Ηνωμένα Έθνη**. Μετά από μακρές και πολύπλοκες συζητήσεις, καταρτίστηκε ο **Καταστατικός Χάρτης** που ετοιμάστηκε προς υπογραφή από τις χώρες στις 26 Ιουνίου 1945. Ο Χάρτης αποτέλεσε δεσμευτική σύμβαση όταν μπήκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου 1945. Από τότε, η 24η Οκτωβρίου γιορτάζεται κάθε χρόνο ως η Ημέρα των Ηνωμένων Εθνών.

Ο Χάρτης είναι το βασικό κείμενο, που χρησιμοποιείται σαν σύνταγμα, όπου διατυπώνονται οι σκοποί και οι αρχές στις οποίες στηρίζεται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Αποτελεί επίσης, μια διεθνή σύμβαση, την οποία υπογράφει μια χώρα και συμφωνεί να τη σέβεται όταν γίνεται Μέλος του Οργανισμού.

Το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου, μολονότι είναι μια ξεχωριστή σύμβαση, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του Χάρτη. Κάθε χώρα που γίνεται μέλος του ΟΗΕ αυτομάτως συμμετέχει και στο Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου.

Οι κύριοι **σκοποί** του Οργανισμού που περιλαμβάνονται στο Χάρτη είναι:

- Να διατηρεί τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.
- Να αναπτύσσει αρμονικές σχέσεις μεταξύ των εθνών.
- Να εργάζεται συλλογικά για να βοηθήσει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων και να ενθαρρύνει τον αμοιβαίο σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών μεταξύ των ανθρώπων.
- Να είναι ένα κέντρο που θα βοηθάει τα έθνη να επιτύχουν αυτούς τους σκοπούς.

Στο άρθρο 2, του Χάρτη, αναφέρεται ότι ο ΟΗΕ βασίζεται στην κυρίαρχη ισότητα όλων των Κρατών Μελών του. Δεν είναι μια παγκόσμια κυβέρνηση. Παρέχει το μηχανισμό για την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα και για την αντιμετώπιση κάθε θέματος που απασχολεί την ανθρωπότητα. Οποιοδήποτε ζήτημα που θεωρείται από το Συμβούλιο Ασφαλείας ότι αποτελεί μια απειλή για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, μπορεί να εξετασθεί από το Συμβούλιο. Επίσης, παραβιάσεις όμως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό κρατών μπορούν να συζητηθούν από τα αρμόδια όργανα των Ηνωμένων Εθνών. Τα κύρια όργανα του ΟΗΕ παρουσιάζονται στο πίνακα 3.1.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο.3.1**ΚΥΡΙΑ ΟΡΓΑΝΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ**

- η Γενική Συνέλευση,
- το Συμβούλιο Ασφαλείας,
- το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο,
- το Συμβούλιο Κηδεμονίας,
- το Διεθνές Δικαστήριο και
- η Γραμματεία.

Όλα τα όργανα έχουν την έδρα τους στο αρχηγείο των Ηνωμένων Εθνών, στη Νέα Υόρκη, εκτός από το Διεθνές Δικαστήριο που βρίσκεται στη Χάγη της Ολλανδίας.

Η **Γενική Συνέλευση** μπορεί να αναλάβει δράση για οποιοδήποτε ζήτημα το οποίο εμπίπτει στις αρμοδιότητες των Ηνωμένων Εθνών, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, πληθυσμιακά θέματα, η ανάπτυξη, ο έλεγχος των εξοπλισμών, το περιβάλλον, η παράνομη χρήση ναρκωτικών, οι πρόσφυγες, το δίκαιο της θάλασσας ή του απώτερου διαστήματος, για να αναφέρουμε λίγα μόνον.

Το **Συμβούλιο Ασφαλείας** είναι το κύριο όργανο για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Το **Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο** μπορεί να προκαλεί τη σύνταξη μελετών και εκθέσεων σχετικών με διεθνή οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά θέματα, θέματα υγείας και άλλα συναφή ζητήματα και να κάνει συστάσεις στη Γενική Συνέλευση.

Ο ΟΗΕ και οι οργανώσεις του (περιλαμβανομένης και της Διεθνούς Τράπεζας) παρέχουν βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες, με τη μορφή παροχών και δανείων, που ξεπερνάει τα 25 δισεκατομμύρια δολάρια τον χρόνο. Προστατεύουν πρόσφυγες, μοιράζουν βοήθεια σε τρόφιμα και ανταποκρίνονται γρήγορα σε περίπτωση φυσικών καταστροφών. Έχουν συνεισφέρει στην εξάλειψη ή τον περιορισμό ασθενειών, στην εξάπλωση της παραγωγής τροφίμων, και στην παράταση του προσδοκώμενου ορίου ζωής. Βοηθούν στην οικοδόμηση οικονομιών, παρέχουν δάνεια σε αναπτυσσόμενες χώρες, και βοηθούν στη σταθεροποίηση οικονομικών αγορών.

Σκίτσο: Πηγή Καλαμπαλίκη (2001)

β. Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το 1948 ο ΟΗΕ συνέταξε την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου - μία ιστορική διακήρυξη των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών τα οποία δικαιούνται όλοι, άνδρες και γυναίκες ανεξάρτητα άλλων προϋποθέσεων.

Διακηρύσσει ότι, το περιεχόμενο των 30 άρθρων της αποτελεί το κοινό ιδανικό προς το οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε, κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη Διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να καταβάλλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών, και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ιδίων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους. Πάνω από 80 άλλες συμβάσεις του ΟΗΕ, που προέκυψαν από αυτή τη Διακήρυξη, προωθούν και προστατεύουν συγκεκριμένα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι **λόγοι** που επέβαλαν την αναγκαιότητα της οικουμενικής διακήρυξης και περιέχονται στο προοίμιο της είναι:

- Επειδή η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, η οποία είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, καθώς και των ίσων δικαιωμάτων τους αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.
- Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας, που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα είναι ελεύθεροι να μιλούν και να πιστεύουν, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου.
- Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε ο άνθρωπος να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης.
- Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη.
- Επειδή, με τον καταστατικό Χάρτη, οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιακά δικαιώματα του ανθρώπου, στην αξιοπρέπεια και στην αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και διακήρυξαν πως είναι αποφασισμένοι να συντελέσουν στην κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ελευθερίας.
- Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικό σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο.
- Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση. Όλα τα έθνη αποφάσισαν να εκφράσουν την βούλησή τους για το μέλλον του κόσμου μέσα από την Οικουμενική Διακήρυξη.

Το περιεχόμενο της Οικουμενικής Διακήρυξης του ΟΗΕ αναφέρεται στο δικαίωμα της **ελευθερίας** και της **ισότητας** των ανθρώπων, χωρίς διάκριση ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε

ποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση.

Διακηρύσσει την αντίθεση στη δουλεία και στο δουλεμπόριο, στα βασανιστήρια και στις απάνθρωπες ή ταπεινωτικές ποινές, στην αυθαίρετη σύλληψη και εξορία. Επίσης, στις αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένεια, στην κατοικία και στην αλληλογραφία.

Αναγνωρίζει το δικαίωμα της ιθαγένειας, του ασύλου σε άλλες χώρες, της νομικής προστασίας, της ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης, της γνώμης, της έκφρασης και της θρησκείας, όπως και της ελεύθερης και πλήρους συναίνεσης των μελλονύμφων. Επίσης, το δικαίωμα του να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα ο καθένας, να εκλέγει και να εκλέγεται, να εργάζεται και να επιλέγει το επάγγελμά του, όπως και να αμείβεται ικανοποιητικά (εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης) και δίκαια (ίση αμοιβή για ίση εργασία).

Τέλος, διακηρύσσει το δικαίωμα για ελεύθερο χρόνο και ανάπαυση, για κοινωνική προστασία που να εξασφαλίζει κάλυψη βασικών βιοτικών αναγκών (τροφή, ρουχισμό, κατοικία, κ.ά.), για κοινωνική φροντίδα των ευπαθών ομάδων (μητρότητας, παιδιών, ηλικιωμένων, ασθενών, αναπήρων, κ.ά), για την εξασφάλιση υπηρεσιών υγείας, ασφάλισης, εκπαίδευσης.

γ. Το Συμβούλιο της Ευρώπης - Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης αποτελεί ένωση των ευρωπαϊκών κρατών, που προέκυψε ως αναγκαιότητα μετά τα τραγικά αποτελέσματα των δύο παγκόσμιων πολέμων. Τα κράτη της Ευρώπης προσπάθησαν να συνεργασθούν σε μία κοινή βάση για την επίτευξη ειρηνικής συνύπαρξης.

Το **Συμβούλιο της Ευρώπης** εδρεύει στο Στρασβούργο και έχει ως μέλη σχεδόν όλες τις χώρες της Ευρώπης. Σκοπός του είναι η υπεράσπιση της ειρήνης, της συνεργασίας, της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης σε συνεργασία με τα κράτη μέλη έχει προωθήσει σημαντικές πρωτοβουλίες στην προάσπιση και εδραίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα σημαντικότερα ήταν η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** (1950), όπου κατοχυρώνει τα θεμελιώδη ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και ο **Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης** (1961 και η αναθεώρηση 1996) όπου εξειδικεύει τα μέτρα και τα δικαιώματα (βλέπε πίνακα 3.2).

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο.3.2**ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

Μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται:

- Η ενίσχυση της ισότητας ανδρών και γυναικών
- Το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνική ένταξη σε ατομική βάση, στην προσωπική αυτόρχεια και στη συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας
- Η ενίσχυση του δικαιώματος των παιδιών και των εφήβων στην κοινωνική, νομική και οικονομική προστασία
- Το δικαίωμα στην προστασία σε περίπτωση απόλυσης
- Το δικαίωμα των εργαζομένων στην αξιοπρέπεια
- Το δικαίωμα των εργαζομένων, που έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις, στην ισότητα ευκαιριών και μεταχείρισης
- Το δικαίωμα στην προστασία από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό
- Το δικαίωμα σε μία αξιοπρεπή στέγαση
- Η διεύρυνση της απαγόρευσης των διακρίσεων.

Ο Χάρτης περιλαμβάνει τα θεμελιώδη κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα και συνιστά έμπνευση για τις εθνικές νομοθεσίες και για τους διεθνείς νόμους που διέπουν τα αντίστοιχα διεθνή δικαστήρια. Η καινοτομία του αναθεωρημένου Χάρτη είναι, ότι εκτός από τον εμπλουτισμό του περιεχομένου του, περιέλαβε και μηχανισμούς ελέγχου για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών και δράσεων και διαδικασίες εξέτασης συλλογικών ισχυρισμών για παραβιάσεις των κανόνων του.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Η ελευθερία, καθώς και άλλα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, υπήρξαν διαχρονικά το επίκεντρο των αγώνων του ανθρώπινου γένους. Οι καταστατικοί χάρτες των σύγχρονων κρατών, η εθνική τους νομοθεσία και οι διεθνείς διακηρύξεις και συμβάσεις κατοχυρώνουν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Η ίδρυση του ΟΗΕ αντανάκλα την θέληση των λαών για ειρηνική συμβίωση και κατοχύρωση των δικαιωμάτων των πολιτών. Η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ και από τις χώρες που έχουν υιοθετήσει τις εκάστοτε αποφάσεις του. Ο ΟΗΕ συνέταξε την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Το περιεχόμενο της αναφέρεται στο δικαίωμα της ελευθερίας και της ισότητας των ανθρώπων χωρίς διακρίσεις. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αποτελεί ένωση των ευρωπαϊκών κρατών που προέκυψε ως αναγκαιότητα μετά τα τραγικά αποτελέσματα των δύο παγκόσμιων πολέμων. Σκοπεύει στη συνεργασία των κρατών της Ευρώπης και στην ειρηνική συνύπαρξή τους. Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης που υιοθετήθηκε από τα μέλη κατοχυρώνει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και περιλαμβάνει μετά την τελευταία αναθεώρησή του σημαντικές καινοτομίες που συνδέονται με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα και τους μηχανισμούς ελέγχου και παρακολούθησης της τήρησης ή παραβίασης των δικαιωμάτων.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Με ποιους τρόπους τα σύγχρονα κράτη κατοχυρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα; Ποιοι λόγοι οδήγησαν στην ίδρυση του Ο.Η.Ε;
2. Αναλύστε τους λόγους που επέβαλαν την έκδοση της διακήρυξης των ανθρώπινων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε.
3. Γράψτε συνοπτικά τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνει η διακήρυξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε.
4. Ποιες αναγκαιότητες δημιούργησαν το Συμβούλιο της Ευρώπης και τι σκοπούς εξυπηρετεί;

3.2 Τα δικαιώματα του παιδιού

Τον αιώνα που πέρασε, οι κοινωνίες έγιναν περισσότερο «παιδοκεντρικές» μέσα από την μεταφορά του ενδιαφέροντος στις ανάγκες και στα προβλήματα των παιδιών. Αναπτύχθηκαν οι θεωρίες της αναπτυξιακής ψυχολογίας και εφαρμόστηκαν νέοι μέθοδοι ανατροφής και διαπαιδαγώγησης των παιδιών. Οι κοινωνίες άρχισαν να αντιλαμβάνονται ότι η βελτίωση των συνθηκών ανάπτυξης και εκπαίδευσης των παιδιών αποτελεί την ποιοτικότερη επένδυση για την ευημερία των κοινωνιών του μέλλοντος.

Τα απόλυτα και αυταρχικά δικαιώματα εξουσίας των γονέων και των ενηλίκων εν γένει, επί των παιδιών, άρχισαν να αναθεωρούνται κάτω από την ανάδειξη των προβλημάτων που είχαν τα παιδιά όταν οι γονείς καταχράστηκαν την εξουσία τους. Απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης, εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας, αυταρχική διαπαιδαγώγηση, βάνανσοι μέθοδοι χειραγώγησης και άλλοι τρόποι εκμετάλλευσης της εύαλωτης παιδικής ηλικίας, ουσιαστικά ακύρωναν την έννοια «παιδική ηλικία» χωρίς την δυνατότητα προστασίας των παιδιών.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών των κοινωνικών εξελίξεων αλλά και της τραγικής διαπίστωσης των δεινών που επέφεραν οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι, κυρίως στα παιδιά, ήταν να προωθηθούν σημαντικές πρωτοβουλίες σχετικές με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων ειδικά για τα παιδιά, που αποτελούν την πλέον ευάλωτη ομάδα του ανθρώπινου γένους, δεδομένου ότι αδυνατούν να αυτοπροστατευθούν.

Στις 11 Δεκεμβρίου του 1946, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) δημιούργησε το Διεθνές Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης για τα Παιδιά, το οποίο το 1953 απέκτησε το σημερινό διευρυμένο χαρακτήρα του οργανισμού **United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF)**. Η προσφορά του υπήρξε πολύτιμη για την προώθηση, εξέλιξη και εφαρμογή

των δικαιωμάτων των παιδιών. Η Ελληνική Επιτροπή UNICEF δημιουργήθηκε το 1977 και έχει επιτελέσει σημαντικό κοινωνικό έργο.

Στις 20 Νοεμβρίου 1959 υιοθετείται από την Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η **Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού**, με την συμμετοχή 78 κρατών-μελών.

Η Διακήρυξη περιείχε δέκα ενότητες αρχών, σχετικά με τις ανάγκες και τα δικαιώματα των παιδιών και καλούσε τα άτομα, την κοινωνία και την πολιτεία να αναπτύξουν ανάλογες και αποτελεσματικές πρωτοβουλίες ώστε να γίνουν πράξη.

α. Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Η Διακήρυξη αυτή, απετέλεσε σταθμό για την εξέλιξη των δικαιωμάτων των παιδιών. Ένα από τα θετικά αποτελέσματα που προέκυψαν από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) ήταν η υιοθέτηση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών. Οι αρχές της διακήρυξης παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα 3.3.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο.3.3**ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**

Διακηρύσσουμε το δικαίωμα των παιδιών:

- να αναγνωρίζονται τα δικαιώματα τους χωρίς κανενός είδους διάκριση (αρχή πρώτη)
- να απολαμβάνουν ειδικής προστασίας που να εξασφαλίζει την απρόσκοπτη και ολόπλευρη ανάπτυξη και επιλογών που να προτάσσουν αποκλειστικά το συμφέρον τους (αρχή δεύτερη)
- της ιθαγένειας για όλα τα παιδιά χωρίς διάκριση (αρχή τρίτη)
- για κοινωνική ασφάλεια – προ και μετά γεννητική φροντίδα, διατροφή, στέγαση, ψυχαγωγία και ιατρική περίθαλψη (αρχή τέταρτη)
- για ειδική προστασία των παιδιών με αναπηρίες – ειδική φροντίδα, εκπαίδευση και μεταχείριση (αρχή πέμπτη)
- να μεγαλώνουν σε οικογενειακό περιβάλλον με αγάπη και ασφάλεια, να μην διακόπτεται η σχέση τους με την μητέρα, και να φροντίζονται από την πολιτεία εφόσον δεν έχουν οικογένεια (αρχή έκτη)
- για δωρεάν εκπαίδευση, τουλάχιστον της στοιχειώδους υποχρεωτικής βαθμίδας, όπως και ευκαιριών για παιχνίδι και ψυχαγωγία (αρχή εβδόμη)
- να απολαμβάνουν κατά προτεραιότητα προστασία και περίθαλψη (αρχή ογδόη)
- να προστατεύονται από κάθε μορφή εγκατάλειψης, σκληρότητας και εκμετάλλευσης και κυρίως από την συναλλαγή ή την πρόσληψη για εργασία πριν το όριο της ηλικίας που νόμιμα ορίζεται ή σε εργασία που ζημιώνει την υγεία τους, την εκπαίδευσή τους ή παρεμποδίζει την σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξή τους (αρχή ενάτη)
- να προστατεύονται από ενέργειες που ενθαρρύνουν φυλετικές, θρησκευτικές ή άλλης μορφής διακρίσεων και να ανατρέφονται με πνεύμα κατανόησης, ανοχής, φιλίας, ειρήνης και αδελφοσύνης των λαών και με πλήρη συναίσθηση ότι πρέπει όλες οι δράσεις και οι ικανότητές τους να αφιερώνονται στην εξυπηρέτηση των συνανθρώπων τους (αρχή δεκάτη).

β. Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Παιδιών

Επόμενος σημαντικός σταθμός για την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών υπήρξε το Ψήφισμα της 20ης Νοεμβρίου 1989 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, που υιοθέτησε την **Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Παιδιών**. Η Σύμβαση επικυρώθηκε σταδιακά από τα περισσότερα κράτη – μέλη του ΟΗΕ. Η Ελλάδα επικύρωσε την Σύμβαση το 1992 (Νόμος 2101/92 που δημοσιεύθηκε στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης 192 στις 2 Δεκεμβρίου 1992).

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο.3.4

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΤΑ ΠΕΔΙΑ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

- Ισότητα, ευημερία, προστασία, φροντίδα
- Προτεραιότητα το συμφέρον του παιδιού
- Ονόματος, ιθαγένειας, ταυτότητας, συνείδησης, θρησκείας
- Προστασία ιδιωτικής ζωής, επιβίωσης, ανάπτυξης
- Προστασία από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών
- Προστασία από εγκατάλειψη ή παραμέληση, κακής μεταχείρισης ή κάθε είδους εκμετάλλευσης (οικονομικής, σεξουαλικής κ.ά)
- Αναπλήρωση ή αποκατάσταση της οικογένειας (ακατάλληλης ή απώλειας)
- Ανθρωπιστική βοήθεια σε καθεστώς πρόσφυγα
- Ισότητα, αξιοπρεπή διαβίωση, αυτονομία, ίσες ευκαιρίες σε κατάσταση αναπηρίας
- Εκπαίδευση, ισότητα ευκαιριών, δωρεάν και υποχρεωτική στοιχειώδη εκπαίδευση, ελευθερία σκέψης, ενημέρωση
- Σεβασμός των εθνικών, θρησκευτικών, γλωσσικών, πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων
- Προστασία από τα προγράμματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας για την πρόληψη, θεραπεία και αποκατάσταση των προβλημάτων τους.
- Απαγόρευση διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών, όπως και στράτευσης και συμμετοχής σε ένοπλες συρράξεις τουλάχιστον κάτω των 15 χρόνων.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Παιδιών, στα 54 άρθρα της, περιλαμβάνει αρχές σχετικές με τα πολιτειακά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και πολιτιστικά δικαιώματα όλων των παιδιών. Οι θεματικές ενότητες της Σύμβασης καλύπτουν το σύνολο του εύρους των δικαιωμάτων των παιδιών και τις καταστάσεις παραβίασής τους. Στο άρθρο 1 αναφέρεται ορισμός του «παιδιού» ... *κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών ...* .

Το περιεχόμενο τη Σύμβασης περιλαμβάνει σε πλήρη έκταση όλες τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα, όπως επίσης τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από τα κράτη για την πρόληψη της παραβίασης των δικαιωμάτων των παιδιών και την εδραίωσή τους. Στον πίνακα 3.4 παρουσιάζονται συνοπτικά τα πεδία των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών.

Όμως, τόσο η πληρότητα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών, όσο και η δράση των Κρατών και των οργανώσεων για τα παιδιά, δεν κατόρθωσαν να εφαρμόσουν στην πράξη τα δικαιώματα των παιδιών, ή να αποτρέψουν την παραβίασή τους σε ολόκληρο το κόσμο.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που παρουσιάζεται στο πίνακα 3.5, αφορά στο ποσοστό των παιδιών σε νοικοκυριά 12 χωρών της Ε.Ε., που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα ούτε για μια εβδομάδα διακοπές μακριά από το σπίτι τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο.3.5

ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΙΔΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΟΥΤΕ ΜΙΑ ΒΑΔΟΜΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ.

ΧΩΡΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΧΩΡΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	14	ΙΤΑΛΙΑ	36
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	18	ΕΛΛΑΔΑ	47
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	21	ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	47
ΔΑΝΙΑ	23	ΙΣΠΑΝΙΑ	52
ΒΕΛΓΙΟ	27	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	53
ΓΑΛΛΙΑ	34	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	62

Πηγή: Eurostat 2000.

Οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών και ιδιαίτερα του οργανισμού UNICEF παρουσιάζουν την κατάσταση των παιδιών να βρίσκεται ακόμη σε δυσμενή θέση. Τον τελευταίο χρόνο ενδεικτικά οι εκθέσεις κατέγραψαν τα δυσάρεστα δεδομένα του περιέχονται στον πίνακα 3.6.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο.3.6

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

- Σε διάφορες μεγαλουπόλεις του κόσμου, 100 εκατομμύρια παιδιά ζουν στους δρόμους και επιβιώνουν μόνα τους, εύκολα θύματα κάθε εκμετάλλευσης.
- Πάνω από 250 εκατομμύρια παιδιά, ηλικίας 5-14 χρόνων, εργάζονται κάτω από σκληρές συνθήκες σε ολόκληρο το κόσμο.
- Περισσότερο από το 20% των παιδιών στον αναπτυσσόμενο κόσμο δεν πηγαίνει σχολείο.
- Πάνω από 4.500 παιδιά, κάτω των 5 χρόνων, πεθαίνουν κάθε μήνα από υποσιτισμό και πάνω από 2 εκατομμύρια παιδιά από έλλειψη καθαρού νερού.
- Πάνω από 30 εκατομμύρια βρέφη στον αναπτυσσόμενο κόσμο δεν εμβολιάζονται καθόλου μέσα στο 1ο έτος της ηλικίας τους.
- Η παιδική πορνεία αυξάνει χάρις στη ζήτηση από τον εύπορο τουρισμό και την παιδική φτώχεια και επεκτείνεται η παιδική πορνογραφία με κάθε μέσον ακόμη και με το ηλεκτρονικό διαδίκτυο (internet).
- Οι ένοπλες συρράξεις έχουν εμπλέξει περίπου 20 εκατομμύρια παιδιά και έχουν δημιουργήσει συνθήκες όπου τα παιδιά είναι τα κύρια θύματα.
- Περίπου 11 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο από προλαμβανόμενες ασθένειες.
- Κάθε χρόνο 15 εκατομμύρια ανήλικα κορίτσια γίνονται μητέρες.
- Οι περιπτώσεις σωματικής, σεξουαλικής και ψυχο-συναισθηματικής κακοποίησης αυξάνονται ραγδαία, όπως και τα ποσοστά των παιδιών – χρηστών ναρκωτικών.

Η τραγική πραγματικότητα των προβλημάτων των παιδιών, στην πλασματική πραγματικότητα της κοινωνίας της αφθονίας, επιβάλλει καθημερινή κοινωνική δραστηριοποίηση κάθε θεσμού, φορέα και προσώπου στην προσπάθεια θεσμικής αλλά πρακτικής εφαρμογής των δικαιωμάτων των παιδιών και ιδιαίτερα ενίσχυσης των μέτρων πρόληψης της καταστρατήγησης των δικαιωμάτων τους από τους ενηλίκους.

Τέλος, παρόλο που στις περισσότερες χώρες λείπουν ακόμα τα επαρκή στοιχεία για να αξιολογηθεί το επίπεδο εφαρμογής ή παραβίασης των δικαιωμάτων των παιδιών, οι υπάρχουσες έρευνες που εξετάζουν το ρόλο των διαφόρων παραγόντων στην εδραίωση και στην εφαρμογή των δικαιωμάτων, διαπιστώνουν αρνητικούς κοινωνικούς δείκτες σε σχέση με τα παιδιά (φτώχεια, κακοποίηση, παραμέληση, εκμετάλλευση, κ.ά).

Οι ευθύνες επιμερίζονται ατομικά συλλογικά και θεσμικά. Η πολιτεία έχει την βασική ευθύνη καθιέρωσης του κατάλληλου νομικού πλαισίου και προώθησης διαδικασιών που προστατεύουν τα δικαιώματα των παιδιών όπως, μηχανισμούς εποπτείας, ελέγχου και αξιολόγησης του επιπέδου τήρησης των κανόνων ή της παραβιάσής τους όπως και η προώθηση δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης των παραβιάσεων αυτών.

Στις εκπαιδευτικές και πολιτισμικές δραστηριότητες πρέπει να ενσωματωθούν τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μαζί με όλες τις ιδιαίτερες παραμέτρους που τα συνθέτουν. Παράδειγμα, στα εκπαιδευτικά κείμενα όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων πρέπει να περιληφθούν θέματα όπου να αναδεικνύεται η σημασία της ιδιαίτερης προσοχής και προστασίας που απαιτείται να εκφράζουμε έμπρακτα έναντι των παιδιών, των γυναικών, και γενικά των ευρισκομένων κάτω από ιδιαίτερα δυσμενείς καταστάσεις ή διακρίσεις.

Για τους ενήλικους αποτελεί ατομική κοινωνική ευθύνη να ενημερωθούν και να διαμορφώσουν **στάσεις** αποδοχής και σεβασμού των αρχών των ανθρώπινων δικαιωμάτων, ώστε να τις ενσωματώσουν στο **ατομικό σύστημα αξιών** τους για να μπορεί να γίνει καθημερινή πρακτική. Ταυτόχρονα, σε συλλογικό επίπεδο, απαιτείται συνέπεια και διαρκής δράση από την οικογένεια και την κοινωνία στην προώθηση της καθιέρωσης των δικαιωμάτων από το κράτος, της ενίσχυσης του σεβασμού τους στην καθημερινή πρακτική από το άμεσο ή έμμεσο περιβάλλον και τέλος, τον έλεγχο για την πρόληψη ή αντιμετώπιση παραβιάσεων τους.

Η αποκατάσταση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων, εκτός της τιμωρίας των παραβατών, δημιουργεί θύματα τα οποία έχουν ανάγκη προστασίας, φροντίδας και αποκατάστασης από ένα επαρκές δίκτυο υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας που θα αναπτύσσει την κοινωνική αλληλεγγύη, θα εξισορροπεί ισότιμα τα δικαιώματα με στόχο την ενίσχυση του κοινωνικού ιστού, την κοινωνική ασφάλεια και την κοινωνική ευημερία.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Οι κοινωνίες, στο δεύτερο ήμισυ του αιώνα που πέρασε, έγιναν περισσότερο παιδο-κεντρικές και η θέση του παιδιού βελτιώθηκε. Παρόλα αυτά δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο να συναντάμε, ακόμη και σήμερα, απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης, και ανάπτυξης των παιδιών όπως στο παρελθόν. Μάλιστα εμφανίζονται και νέες μορφές κακοποίησης και εκμετάλλευσης τους περισσότερο περίπλοκες και καταστροφικές. Η διεθνής κοινότητα, αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα των παιδιών, προώθησε την Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού (1948) και στη συνέχεια την Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Παιδιών (1989). Αυτά αποτελούν θεμελιώδη κείμενα για την καθιέρωση των δικαιωμάτων των παιδιών. Προσδιορίζουν με το περιεχόμενό τους το σεβασμό στις αρχές και στους κανόνες αξιοπρεπούς επιβίωσης και ανάπτυξης των παιδιών. Οι διαπιστώσεις όμως των διεθνών φορέων για την τραγική κατάσταση των παιδιών στο κόσμο, αλλά και η επώδυνη καθημερινή εμπειρία, αποδεικνύει ότι δεν επαρκούν όσα έχουν γίνει για τα δικαιώματα των παιδιών και απαιτείται συνέχιση και ένταση των προσπαθειών. Απαιτείται εκπαίδευση και καθημερινή δράση για να καθιερωθούν ατομικές, συλλογικές και θεσμικές στάσεις, που εξασφαλίζουν πολιτικές και πρακτικές που σέβονται τα πλέον ευάλωτα μέλη του ανθρώπινου γένους και κατά συνέπεια τα δικαιώματά τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Γράψτε τους λόγους που επέβαλαν την αναγκαιότητα ιδιαίτερης κατοχύρωσης των δικαιωμάτων των παιδιών.
2. Επιλέξτε και γράψτε μόνο τρία από τα θεμελιώδη δικαιώματα των παιδιών και αιτιολογείστε γιατί τα θεωρείτε σημαντικά.
3. Με ποιους τρόπους μπορεί να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα των παιδιών και να εφαρμοστούν στην καθημερινή πρακτική;
4. Ποια κατά την εκτίμησή σας, είναι δικαιώματα των παιδιών που κυρίως παραβιάζονται στη χώρα μας και πώς το τεκμηριώνετε αυτό;

Διευθύνσεις & Τηλέφωνα
των Μονάδων της
ΣΤΡΟΦΗΣ

▼ **ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**

Αμορίου 4, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8822122, 8814515, 8814525
Fax: 8842237

▼ **ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΦΗΒΩΝ**

Αμορίου 4, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8820277

▼ **ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΕΦΗΒΩΝ
ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΘΗΝΑΣ**

Σταδίου 65, 105 64 Αθήνα
Τηλ.: 3242505

▼ **ΑΝΟΙΧΤΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ**

Φυλής 148, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8235673, 8841688, 8829749

▼ **ΞΕΝΟΝΑΣ ΕΦΗΒΩΝ**

Φλωρίνης 13, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8652622

▼ **ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ**

Φλωρίνης 13, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8656294

▼ **ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΦΗΒΩΝ**

Φυλής 150, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8828039

▼ **ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ &
ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ**

Φλωρίνης 15, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8840862

Διευθύνσεις & Τηλέφωνα
των Μονάδων της
ΠΛΕΥΣΗΣ

▼ **ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**

Μαχνησίας 25, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8218883, 8218827, 8218835
Fax: 8218814

▼ **ΜΟΝΑΔΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΦΗΒΩΝ**

Αμορίου 4, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8253377

▼ **ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ**

Μαχνησίας 29, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8816062

▼ **ΜΟΝΑΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ**

Μαχνησίας 29, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8816062

▼ **ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ**

Μαχνησίας 28, 112 51 Αθήνα
Τηλ.: 8663771